

פניני הפרשה

ואתחנן

עלון מס'

999

שנה כ' התשע"ט

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

לבקש בחכמה

כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראינו אליו – מפרש תרגום יונתן: כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים "קרובים אליו" – דרך עובדי כוכבים שנושאים את יראתם על כתפיהם, והרי האלילים והפסלים קרובים להם מאד, ואעפ"כ הם רחוקים מעובדיהם כל ריחוק שבעולם, מפני שאווננים להם ולא ישמעו, אבל אצל עם ישראל, הקב"ה יושב על כסא רם ונשא, והוא נראה רחוק שאין יותר ממנו, ואעפ"כ קרוב ביותר ושומע תפלות בכל זמן ועידן ורצון יראיו יעשה.

אמנם בכל זאת, אף שתמיד יש נסים ונפלאות, מ"מ לא תמיד זוכים לראות שהתפלה מתקבלת, ואם כן איך נאמר בפסוק "בכל קראנו אליו", שהתפלה נשמעת בכל זמן ובכל מצב?

על תמיהה זו עומד האבן עזרא, שכידוע חש היטב על בשרו את רוע מזלו. הוא חיבר שירים רבים על עניותו, ועל המזל הרע שפקד אותו, הנה דוגמא: אֲשָׁכִים לְבֵית הַשֵּׁר – אֲמָרִים: כָּבֵד רַכֵּב, אָבוֹא לְעֵת עָרֵב – אֲמָרִים: כָּבֵד שָׁכֵב. או יַעֲלֶה מִרְכָּב, או יַעֲלֶה מִשָּׁכֵב, אוֹיֵה לְאִישׁ עֲנִי – נוֹלֵד בְּלִי כּוֹכָב! ועוד דוגמא, כאן הוא מתלונן שלא יצליח להרויח אי פעם כסף: גִּלְגַּל וּמִזְלוֹת בְּמַעֲמָדָם, נִטּוּ בְּמַהְלָכָם לְמוֹלַדְתִּי; לוֹ יִהְיוּ נְרוֹת סְחוּרְתִּי, לֹא יֵאֲסֹף שֶׁמֶשׁ עֲדֵי מוֹתִי; אֵינְעֵה לְהַצְלִיחַ וְלֹא אוֹכֵל, כִּי עֵינֹתַי כּוֹבְבֵי שָׁמַיִם; לוֹ אֵהִיָּה סוֹחֵר בְּתַכְרִיכִי, לֹא יִגּוּעוּן אִישִׁים כָּל יָמַי.

וכך הוא מתרין: הקב"ה תמיד עונה לכל איש ישראל, אבל דוקא כאשר יבקש ממנו "בחכמה", כדברי הפסוק "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת".

בתחילה נאמר שהקב"ה "קרוב לכל קוראיו" בלא תנאים, אה"כ נאמר בתנאי שיקראוהו "באמת", מה הטעם בדבר? ועוד, מה הכוונה "יקראוהו באמת", וכי יש אדם שמבקש מהקב"ה דבר לא באמת? אלא מבאר הרב הסלר שיש בקשות שהם "אמיתיות" נצחיות, שהאדם מבקש לזכות מכוח היותו בעל מעלה ומדרגה, אבל יש בקשות שהם "שקריות", כגון: אם הוא רוצה כל מיני עניינים של העוה"ז שיכולים להזיק לו, על זה נאמר בפסוק "לכל אשר יקראוהו באמת", דהיינו לצורך אמיתי ולטובת האדם.

משל לילד קטן אשר בא לאביו ומבקש ממתקים וסוכריות. האב יודע שהדבר מזיק לילד, יש לו טיפולי שיניים ועוד בעיות, ולכן כמה שיבקש הילד ויתחנן, זה לא יעזור לו, כי אבא שומע, אבל מבין כי לטובתו טוב יותר אם לא יקבל את המתקים.

בענין זה, מסופר על יהודי שבא לחפץ חיים ושאלו הרי שכר מצוה אין לו גבול, מדוע לא יתן לי הקב"ה לפחות על מצוה אחת קצת כסף וירווח לי, והרי בין כך ישאר לי עוד הרבה שכר בעולם הבא? השיבו החפץ חיים: דומה הדבר לילד קטן שבא לקנות עם שטר גדול כמה סוכריות, כך אמר לו הח"ח, לקחת מהעוה"ב זה פגם נצחי בשלמות שא"א לתקן אותו, ולא כדאי להשתמש בזה בעולם הזה החולף.

לא תהו בְּרָאָה	עצה טובה
<p>זבוב</p> <p>לאחרונה מדינת ישראל זכתה במכרז לייצא מיליוני זבובים לאזור מסוים באירופה. לשם מה אותם אירופאים זקוקים לזבובים? משום שישנם אזורים רחבים המשופעים בפרדסים, הסובלים מחרקים המזיקים לפירות. אותם זבובים מחסלים את אותם מזיקים, וכך הפירות יכולים להמשיך לגדול באין מפריע. (הרב משה שינפלד שליט"א).</p>	<p>הרגל את עצמך לומר "אני לא יודע". גם כשאתה בטוח בדברים, תגיד: "נראה לי ש...". זה יעזור לך לסגת בכבוד אם יהיה בכך צורך. כך לא תטעה אחרים, ובתגובה הם יעריכו אותך יותר על הכנות והיושר שבך. (רבי נח וינברג זצ"ל בספר "מ"ח קנייני תורה" דרך ל"ח).</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"כל מי שיש לו מוח בקדקודו ולב מלא יראה ונאמן בדתו, בודאי ישים דעתו ועיניו על כל דרכיו, ולא יאבד את הזמן היקר לריק". ("מגיד חדשות" ח"ט דרוש נ"ה).

או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות באותות ובמופתים וגו' – הנה אמרו חז"ל (עיין בפירש"י שמות י"ב ו') על הפסוק ואת ערום ועריה (יהזקאל ט"ז ז'), שלא היה שום זכות לכני ישראל לצאת מארץ מצרים לפי שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה, עד שנתן להם הקב"ה שתי מצוות – דם מילה ודם קרבן פסח, וזהו שנאמר ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמייך וגו' (שם פסוק ו'). וזה מחסדו הגדול של הקב"ה שנאל את אבותינו ממצרים למרות שהיו שם ככל הגוים, ומשמרו את השבועה אשר נשבע לאבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב ע"ה. וזהו שאמר כאן "לקחת לו גוי מקרב גוי", שעם ישראל היו שם כמו גוים גמורים, ובכל זאת המציא להם הקב"ה זכויות. ומה הם? **באותות** – זה דם הברית שנקרא אות כמו שנאמר "והיה הדם לכם לאות על הבתים אשר אתם שם" וגו' (שמות י"ב י"ג), שבזכות שתי מצוות אלו זכו בני ישראל ויצאו ממצרים. והנה תמצא סופי התיבות "נטויה ובמוראים גדולים" עולים בגימטריא כמנין מילה, לרמוז לאמור בס"ד. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

מעשי בנים – סימן לאבות

והלימוד יהיה בכל מצבי החיים - "כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הָם חַיִּים עַל הָאָדָמָה", גם כאשר יהיו טרודים בפרנסתם. רק כך יהיו בטוחים כי יתקיים בהם "וְאֵת פְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן" – כשיראו הבנים את מסירות אביהם לתורה, גם הם יוסיפו עוד ויתגדלו בלימוד התורה, כי מעשי אבות - סימן לבנים.

ומסופר על יהודי קשה-יום שהיה הולך מדי ערב לשיעור תורה, אך כמעט באופן קבוע, לאחר מספר דקות מתחילת השיעור היה נרדם עד לקדיש שבסיום השיעור. פעם תהה מאן דהוא בפניו: "אם רוב השיעור עובר עליך בשינה, לשם מה אתה בא בכלל. ענה לו היהודי תשובה מופלאה: "יש לי ילדים צעירים שלומדים במוסדות תורה, אני תמיד מחנך אותם שתורה זה מעל הכל. לא פעם אני חוזר הביתה תשוש אחר יום עבודה, משתרע על הספה ומנמנם מעט, אך כשמגיעה השעה שעלי לצאת לשיעור, אני קופץ ממקומי, נפרד מילדי והולך לשיעור. איני מוכן שיפסידו את הדוגמא אישית של מסירות נפש לתורה".

וכמה נאה פירושו של הרב כתב סופר, המבאר את הפסוק "חושך שבטו - שונא בנו" (משלי יג, כד) - אם האב חוסך את שבט המוסר מעצמו, ואינו עושה מאומה למען חינוכו העצמי, הריהו שונא למעשה את בנו. ומדוע? שכן אין לך חינוך שלילי יותר מזה שנובע מאב שהתנהגותו נוגדת את הנשמע מפיו.

אמר פעם מחנך גדול להורים: "ילדים מעולם לא הצטיינו בקשב להוריהם... אבל אף פעם לא הפסיקו לחקות אותם. הם מוכרחים, כי אין להם דגמי חיקוי אחרים קרובים יותר".

אב אחד מגיע מרוגש כולו לרבו להתייעצות איך לנהוג עם בנו הקט שמתגלה כבעל נשמה קדושה ונעלה...

כשמתעניין הרב במה מדובר, מספר האב: "במקום לשחק עם קוביות ה'לגו' ככל הילדים, הוא מניח אותם על ראשו וזרועו, כמי שמניח תפלין! ולא זו בלבד אלא שנוטל מגבת ומתעטף בה כבטלית, ומתנועע ומתפלל בדביקות... שמא סימן יש בכך שבעל נשמה גבוהה הוא..."

"לא!" גוער בו הרב "זה סימן שאתה מתפלל בבית - תתחיל להתפלל בבית הכנסת..."

*

נאמר בפרשה: "ואשמיעם את דברי אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים אשר הם חיים על האדמה ואת בניהם ילמדון" (דברים ד, י).

בתחילת הפסוק מצטוים בני ישראל ללמוד תורה ולירא את ה', ואילו סוף הפסוק עוסק בחובת הלימוד עם הבנים: "וְאֵת פְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן". ויש להבין מה השייכות בין הדברים?

מבאר רבנו יוסף חיים זצ"ל בספרו "עוד יוסף חי" (דרשות) שכאשר האבות מוכיחים את בניהם ומזרזים אותם לשקוד על לימודם, ואילו הם עצמם אינם קובעים עתים לתורה, הרי שתוכחתם אינם נשמעת והבנים מאבדים את מרצם וחשקם ללמוד.

הדרך הנכונה איפוא היא "אֲשֶׁר יִלְמְדוּן" לא לשם גדולה והנאת הממון אלא מתוך מטרה "לִירְאָה אֶת־י",

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

אבא זקוק להכשרה?

וכשם שהתלמידים קרויים 'בנים', כך הרב קרוי 'אב', שנאמר: 'אבי אבי רכב ישראל ופרשיו!'."

רבי משה נשא מבטו: "זו התכונה הכוללת הכל. באופן כללי, אב אינו צריך ללמוד מתודות חינוכיות. לבו מורה לו כיצד לנהוג, אהבתו מנחה אותו!"

בכך קלע רבי משה לדעת תורה. יובל שנים לפני כן עלה ראש ישיבה צעיר – הגאון רבי משה טיקוצ'ינסקי זצ"ל, לימים המשגיח בישיבת סלבודקה ואז ראש ישיבה לצעירים בירושלים – אל מורו ורבו הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל ראש ישיבת חברון, והביע התלבטותו: אמת, משקיע הוא בתלמידיו כל כוחותיו, אבל אולי לא יצא ידי חובתו. כי שמע שהיום הפך החינוך למקצוע מדעי. נערכו נסיונות והופקו לקחים, נוסחו נוסחאות ונבנו מתודות. ויש התמחות בפסיכולוגיה של גיל הנעורים. אולי חייב הוא, כמחנך אחראי, להשתלם בכל אלו!

ראש הישיבה שמע, וענה על שאלתו בשאלה: "אמור נא לי, האוהב אתה את התלמידים?". תלמידו ענה בחיוב. "אוהב מאד? רוצה בטובתם בכל לבך?" חקר ראש הישיבה. "דומני שכן", השיב תלמידו.

"אם כן", הורה הרב "אינך צריך להשתלם בשום מקצוע! אב, אינו חייב ללמוד לחנך. לבו מורהו!"...

על איש החינוך רב הפעלים רבי משה פארדו זצ"ל מייסד סמינר "אור החיים", מסופר בספר תולדותיו "ומשה היה רועה" שמחנך היה במהותו, בלא שעבר הכשרה, בלא שלמד מתודיקה ודידקטיקה.

פעם אמר בשיחה עם אנשי הוראה: "ראו נא איך התורה הקדושה מונה אחת לאחת את תכונותיו של הדיין: 'ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלקים, אנשי אמת שונאי בצע' (שמות יח, כא). וכל תכונה מקיפה עולם מלא, כפי שביארו רבותינו. מי מאתנו נזקק לדין תורה, מקווים אנו שלעולם לא נצטרך לו, שלא יתגלעו בחיינו סכסוכים. ובכל זאת, למקרה שנצטרך, דאגה התורה שיהיה הדיין ראוי למשרתו. והנה, אין לך אדם מישראל שאינו עובר תחת ידיו של מורה ורב. 'מימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם' (יומא כ"ח ע"ב). ומדוע לא מצינו בכל התורה מה הן התכונות הנדרשות מהרב והמלמד? הלא דבר הוא!"

כדרכו, קלע אל הנקודה בבהירות נפלאה: "למען האמת, אין זה מדויק. מצינו תכונה אחת, והיא כוללת הכל!" היטיב משקפיו ודפדף בחומשו. הקריא: 'ושננתם לבניך', פירש רש"י: 'אלו התלמידים. מצינו בכל מקום שהתלמידים קרויים 'בנים', שנאמר 'בנים אתם לה' אלקיכם', ואומר: 'בני הנביאים אשר בבית אל'. וכן בחזקיהו שלימד תורה לכל ישראל, קראם 'בנים', שנאמר 'ועתה בני אל תשלו' (אל תתשלו).

☺ זה כא חוק! ☺

רופא גב אשר ידוע היה כדויקן כרוני, היה סוגר מדי יום את מרפאתו בדיוק בשעה 7:00 בערב, לא רגע אחרי.

יום אחד נשמעו דפיקות על הדלת לאחר שעת הסגירה. "סגור!" הכריז הרופא בזעף. כשהדפיקות המשיכו ללא הפוגה, פתח הרופא בעצבנות. "עזור לי!" התחנן אדם שמכין היתה תקועה בגבו.

ברוב 'טובו' נאות הרופא לעזור לו. איך? הוא שלף את הסכין מגבו של האיש, ותקע לו אותה בלבו. "לך לרופא לב", הצביע אל מול מרפאתו, "הוא פתוח עד תשע..."

☺ חוק חוק כא... ☺

כל אחד מכיר את האנשים הפדנטים "חולי הסדר", שאהבתם לדיוק ומשטר מקלקלת את השורה. הסדר ממזקם בראש פולם הערכים שלהם, והוא דוחה את כל הערכים האחרים. כאשר הם יתקלו למשל במישהו שמחליף בדיבורו בין זכר לנקבה וכדומה (כמובן לא בטעות מעכבת כמו בקריאה בתורה), בלי לתת את הדעת הם יתקעו סכין בלבו, יתקנו אותו קבל עם ועדה, והכל למען הסדר הטוב! בסולם הערכים של התורה, סדר ודיוק אינם נחשבים מול גנות על אדם מישראל!

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שאלה: איך פועלת עין הרע, הרי זה לכאורה נגד השגחת הקב"ה?
תשובה: החזון איש כתב הסבר על זה שהקב"ה ברא את העולם בדרך הטבע, ויש סיבות ידועות לו יתברך שעין הרע יכולה להזיק כמו שהאש שורפת (אולי כדי שלא יתפאר אדם בחכמתו ובעשרו, ויתנהג תמיד בהצנע לכת). לכן צריך אדם לברוח מפרסום מיותר, וכמו שאמר יעקב אבינו ע"ה למה תתראו (בראשית מב, א), וכולי האי ואולי. הרי גם בלוחות ראשונות שהם מעשה אלקים שלטה עין הרע! (כמ"ש רש"י בפרשת כי תשא ל"ד ג'. ועיין עוד הניגה ה: יבמות קו. סנהדרין צג. ועוד).

שאלה: אמי מוציאה עין הרע על ידי שלוקחת עופרת ומתיכה אותה בתוך סיר על האש עד שנעשית נוזלית. לאחר מכן שופכת עופרת זו לתוך סיר עם מים קרים מעל ראשו של האדם. אם בצורות היוצאות בעופרת ניכרת צורת עין או צורת חרבות וקוצים, זה כביכול מסמן שאותו אדם ניזוק מעין הרע. ומעשה זה של העופרת אמור להוריד ממנו העין השולטת בו. שאלתי: א. האם יש מקור לזה? ב. האם אין בזה משום "לא תנחשו" או מעשה גוים?

תשובה: אם זה יכול להרגיע אנשים, הנח להם לישראל. יש כמה דרכים להסיר עין הרע ומובאים בספרים (וגם בש"ע הלכות שבת סימן ש"ג סעי' ט"ו וס"י ש"ה סעי' י"א), אך את זה לא ראיתי. אין בזה איסור, והוא מסורת ביד נשים צדקניות בגרבא.

שאלה: לפני שאנו יוצאים לדרך, סבתי לוקחת מלח ומסובבת לנו מסביב לראש שלוש פעמים (היא אומרת שזה נגד עין הרע), האם מותר הדבר?
תשובה: מותר.

שאלה: מצוי היום בארועי שמחה, שכאשר בעלי השמחה עומדים לדרוש הם משבחים ברבים את בניהם. השאלה האם כדאי לעשות כך, או שיש לחוש משום עין הרע?
תשובה: לשבח מעט ולהסתיר הרבה. בטח ידעת מה שכתב הגאון ר' יוסף חיים ז"ל בספר ברכת אבות על פסוק "יראת ה' תוסיף ימים" וגו' (משלי י, כז), שאם הנער צדיק וחכם, אביו אומר שהוא גדול מכפי גילו, מחשש עין הרע. וההפך בהפך.

שאלה: אדם שחלה בלוקמיה ל"א, ותל"ית בצילום האחרון יצא הכל נקי, ורוצה לעשות סעודת הודיה גדולה ולהביא רב גדול שיאמר ד"ת, אבל מאידך גיסא יעץ לו חבר שלא טוב שיפרסם הדבר מחשש לעין הרע. כעת הוא שואל האם כדאי לעשות סעודת הודיה גדולה, או לעשות משהו מצומצם רק לבני המשפחה שכבר יודעים בלאו הכי, או לא לעשות כלל?
תשובה: לעשות מצומצם (משפחתי).

שאלה: רבים נוהגים לומר פסוקים המתחילים באות נו"ן ומסיימים באות נו"ן להינצל מעין הרע. אולם מדברי הרמב"ם נראה כי הדבר אסור משום שהופכים את פסוקי התורה ללחש ולקמיעות?
תשובה: זו סגולה בעלמא, וכתבו אותה בשם הרמב"ן. ולא מדובר בחולה שנמצא לפנינו ח"ו, רק לשמירה ולהנצל מכל נזק. ובזה גם הרמב"ם אפשר שיודה.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

להצלחת נבונה בן חביבה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל

לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל

לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל

לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל

לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל

לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל

לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל